

Kas Kultuurist saia saab?

Roberto Nardi

Centro di Conservazione Archeologica – Rooma

See on küsimus, mille üle arutles 90ndate aastate lõpus Itaalia valitsuse majandusminister, kui töötas uue riigieelarve kulutuste kallal. Me teame, kuidas lugupeetud riigiteenistuja antud küsimusele vastas. Eelkõige teame aga selle tagajärgi: kultuurile määratud avalike kulutuste drastiline vähendamine. Ilmselt kajastati seda laialdaselt ka meedias. Minister jäi oma positsioonile kindlaks ning oli ehk isegi hämmingus selle lärmi üle, mida tema ekstravagantsus tekitas.

Vaatamata selle vulgaarsele lihtsusele, on too küsimus minu mõistust kummitanud üle kahekümne aasta, kus ta on vahepeal leidnud oma koha teiste küsimuste nimekirjas, mis on kujunenud tänu privileegile olla Rooma Centro di Conservazione Archeologica (CCA) teenistuses 35 aastat.

CCA-Rooma, mida ma juhatan ja esindan 1982. aastast alates, on väike eraõiguslik organisatsioon, mis tegutseb arheoloogiliste alade ja monumentide säilitamisele pühenduva avaliku komisjoni põhjal. Oma karjääri jooksul oleme olnud seotud muuseumite restaureerimise projektidega, nagu näiteks Kapitooriumi muuseumite Palazzo Nuovo (Uus Palee) ja epigraafiline galerii, või Crypta Balbi Roomas, rooma stiilis linn Türgis, Zeugmas, Madrasa Amiriya Jeemenis, Transfiguratsiooni (Kristuse kirkastumise) mosaiik Egiptuse Siinai Püha Katariina kloostri ning hiljuti rooma stiilis majad Türgis Ephesuses ja Hierapolises.

Ma vastan mõnedele nendele küsimustele hiljuti lõpetatud projektide kaudu: Sardiinia Mont'e Prama eelajalooliste skulptuuride muinsuskaitse. See projekt sai alguse ühel Sardiinia arheoloogilisel alal Itaalias ning tipnes saarele uue muuseumisüsteemi loomisega. See on projekt, mis vaatamata selle peale kulunud kümnetele tonnidele kividele on vaikselt tunnustust kogunud 2015. aasta Euroopa Liidu Kultuuripärandi Auhinna / Euroopa Nostra Auhinna ja 2016. The Best in Heritage mõjukaima projekti tiitli auhindadega.

Mont'e Prama projekt kujutab endast 5125 nikerdatud kiviskulptuuri restaureerimist, mille vanus ulatub 9. sajandisse eKr ning mis kaevati Cagliari ja Oristano provintside arheoloogiapärandi direktoraadi poolt välja hilistel 1970ndatel Sardiinia läänerrannikul Oristano provintsis. Tänu muinsuskaitse ja restaureerimistöõde edule, viidi aastatel 2014–16 sama direktoraadi poolt läbi uued väljakaevamised, mille tulemustel leiti eelnevatele lisaks rohkem kui 4500 fragmenti.

Seistes silmitsi avaliku administratsiooni lepingulase nõudega panna nendest 5150 fragmentist kaks skulptuuri muuseumisse näitusele, on CCA enam kui kuue aasta jooksul restaureerinud ja näitustele välja pannud 28 skulptuuri. Need kujutavad nelja erinevat tüüpi elust suuremat sõdalast sõjategevuses, millest igaüks kaalub peaaegu 350 kg. Selle vahelekkumise tagajärjena pandi muuseumisse näitamiseks üles 10 mudelit nuraagidest, ehk tüüpilistest Sardiinia eelajalooliste tsivilisatsioonide sõjakindlustest, mis said oma nime nuraagide tsivilisatsiooni järgi. Hetkel on need skulptuurid saare suurimas muuseumis Museo Archeologico Nazionale, Cagliari, ning Mont'e Prama väljakaevamiste lähedal asuva väikelinna Cabrase kohalikus muuseumis.

Tehnilisest perspektiivist iseloomustas vahelekkumist täielik lugupidamine originaalide vastu ja protseduuride täieliku algseisundisse taastamise võimalus: skulptuurid restaureeriti väliste terasest telgede abil ilma seesmiseid vardaid kasutamata. Kultuurilisest perspektiivist on nende skulptuuride säilitamise programm suunatud kommunikatsioonile, mis väljendub avaliku ligipääsuga restaureerimistökoja organiseerimises näituse galeriis: tänu sellele on käimasoleva programmi ja kohaliku ja regionaalsete kogukondade vaheline suhtlus olnud märkimisväärne ja pidev.

Pika ja delikaatse muinsuskaitse- ja kommunikatsiooniprogrammi kaudu on CCA loonud universaalse mõjuga kujukollektsiooni, mis tänaseks toidab saart loomuliku kultuuriturismi vooga, luues seeläbi ühe rahva kultuuril põhineva sissetuleku, mille eesmärgiks on toetada kohalikke kogukondi ning mitte tuua tulu vähestele.

Mont'e Prama projekt on saavutanud käegakatsutavaid tulemusi, mis aitavad meil täna toetada seda, mida oleme mitmeid aastaid ette kujutanud ja ennustanud: kultuuripärand on üks kaasaegse tsivilisatsiooni baasväärtustest ning kultuuripärandi säilitamine on tähtis vahend selle arendamiseks ja levitamiseks ning see tõestab, et kultuurist ei saa mitte ainult saia, vaid ka palju enamat.